

pa-mil-st-a ; lit. *virš-ūs*, stsl. *врѣхъ-ѡ*, lat. *verr-ūc-a* (-*rr-* < -*rs-*) ; lit. *veřš-is*, lot. *vērs-is*, lat. *verr-es* (-*rr-* < -*rs-*), skr. *vr̥ṣa-h* 'býk' ; jinak pouze nahodile, cf. lit. *áug-št-as*, *vētus-as*, lot. *aūg-st-s*, *vec-s*, lat. *aug-ust-us*, *vetus-ø* ; žádná další, regresivní síla na výslednou litevskou frikativu už nepůsobí. Lotyština tento jev vůbec nezná.

SONORY postulujeme při konstrukci výchozího IE systému v rozsahu /r/, /l/, /m/, /n/, /y/, /w/, kde první dvojice jsou akusticky likvidy (artikulačně konstriktívy, vibrantní a laterální), druhá dvojice jsou okluzívy nazální a poslední hlásky klouzavé (mezi [i-j], [u-v]). Substanční fonologický popis (třeba soudobé češtiny) právem zdůrazňuje, že /j/ a /v/ žádný tón nemají, takže sonorami nejsou, a k jejich klouzavým protějškům v dvojhláskách (e.g. *hejno housat*) se staví opatrně. Pro výklad IE vývoje, ale i pro výklad morfonologické struktury některých starých IE jazyků se /j/ a /v/ vyčleňují zvlášť co POLOSAMOHLÁSKY, jež jsou zároveň i polo-, tedy napůl souhláskami : jediný foném, formálně značený /y/, /w/, se vyskytuje buď ve vrcholu slabiky co samohláska [i], [u], nebo na slabičném svahu co souhláska [j], [v]. Ostatní sonory svou zvukovou substancí podle místa ve slabice (tolik) nemění ; ve slabičném vrcholu se vyskytují nejčastěji ve smíšených dvojhláskách s vokály, samy o sobě tvoří slabičný vrchol spíš výjimečně. Při individuaci IE jazyků se výchozí inventář sonory měnil jen málo, stará písmena nicméně zachycují řadu alofonů, zvláště u nazál.

V **řečtině** v době vlastně již historické zanikly u polosamohlásek konsonatické podoby [j] a [v], zůstaly pouze samohláskové /i/ a /u/. Zánik [j] a [v] s sebou nesl řadu morfológických změn. Ony změny jsou tak rozsáhlé, že pro synchronní morfonologický výklad třeba jen klasické attičtiny musíme s jednotkami [j] a [v] stále pracovat. Ostatní sonory uchovala řečtina beze změny ; grafické zaznamenávání alofonu [ŋ], sc. {γκ}, {γγ}, {γχ}, neodráží žádnou fonologickou skutečnost.

V jazycích **indo-íránských** zaniklo /l/ ve prospěch /r/. V Pāṇiniho popisu stejně jako v devānagarī máme sice odlišeno [l] a [r], resp. {l} a {r}, funkční, fonologický rozdíl mezi nimi však není a podle všeho je toto rozlišení až pozdější výtvar jazykové spekulace : nejstarší védština žádné /l/ nezná ;¹² podobně nenacházíme vůbec žádné stopy po /l/ v Avestě ani staré perštíně. Pět nazál, kterými sanskrť udivuje, nepředstavuje pět různých fonémů ; stará perština má nazály jenom dvě, ty původní IE, a zvláštní grafémy avestského písma {ŋ, ȝ} zachycují pouhé alofony. Patří k mimořádnostem sanskrťu (a slovenštině), že sonoru /r/ dokáže uplatnit co čistou samohlásku [r̥], jež samojediná tvoří slabičný vrchol, přičemž navíc rozlišuje slabiku krátkou s [r̥] a dlouhou s [r̄].

Latina stejně jako **chetitština** převzaly inventář IE sonor beze změny. Oba jazyky důsledně pracují s dvojjedností polosamohlásek, oba u ostatních sonor rozlišují podoby prosté a zdvojené. V případě latiny můžeme vše dobře studovat v bohatých morfo[no]logických souvislostech, o chetitštině se musíme vyjadřovat velmi opatrně, povýtce per analogiam.

Rovněž jazyky **germánské**, **slovanské** a **baltské** přejaly inventář IE sonor v jeho úplnosti. Jejich pozdější posuny už nutno vykládat jako individuální vývoj jednotlivých hláskových systémů, e.g. fonologizace čes. /n/ :: /ň/, lit. /n/ :: /n'/, angl. /n/ :: /ŋ/.

SLABIKOTVORNOST /r/, /l/, /m/, /n/, již zapisujeme [r̥], [l̥], [m̥], [n̥], je 1° zvláštní výkladový konstrukt postulovaný pro výchozí IE stav, 2° individuální stav jednotlivých IE jazyků. Konstrukt 1°, v indoeuropeistice tradiční, není jednoduše slučitelný s výkladem IE kořene, jaký podáme následně. V poloze 2° konstatujeme sanskrťské [r̥] co responsi za slabičné vr-

¹² Vědy mají oproti sanskrťu l-ové alofony k /d/ a /dʰ/, jež ovšem s původním IE /l/ nijak nesouvisí.